

Kirja-arvio

Tiina Rättilä ja Jarmo Rinne

Poliittisen protestin uusi koreografia

Gerbaudo, Paulo (2012). *Tweets and the streets.*

Social media and contemporary activism. London: Pluto Press, 194 s.

We are not on Facebook, we are on the streets.

► Vuosi 2011 tullaan muistamaan pitkään yllättävien poliittisten mullistusten ja protestien leimahtamisesta. Arabimaailmaa ravistelleiden kansannousujen lisäksi maailmaa kohautti uusliberalistisen talousjärjestyksen ongelmia esiin nostanut valtausliike. Syksyllä 2011 tämän Occupy Wall Street -nimellä tunnetuksi tulleen liikkeen aktivistit valtasivat puistoja ja muita julkisia tiloja tuhansissa kaupungeissa eri puolilla maailmaa. Valtauseireistä nousi julkisuudessa kova riita ja viikkokausia kestänyt kamppailu viranomaisten kanssa. Myöhemmin leirit purettiin tiukkaotteisesti, ja satoja valtaajia pidätettiin. Sittenmin liike on jatkanut toimintaansa toisin keinoin, esimerkiksi auttamalla asuntovelkaisia valtaamaan kotinsa takaisin pankkien pakkolunastuksilta. Poikkeavaa näissä 2011 vuoden liikehdinnöissä oli ennen kaikkea niiden demografia (valtaosa mukana olleista osallistui ensi kertaa poliittiseen protestitapahtumaan) sekä aivan uudenlainen tapa, jossa virtuaalinen ympäristö yhdistyy fyysisiin tiloihin liikehdinnän poliittisen toimintatilan luomisessa.

Vuoden 2011 tapahtumat ja liikehdinnät merkitsivät julkisen tilan problematiikan paluuta – taas kerran – julkisen keskustelun, politiikan agendan ja tutkimuksen keskiöön. Paulo Gerbaudon etnografinen, aktivistihaas-

tatteluihin pohjautuva tutkimus Egyptin, Espanjan ja USA:n protestiliikkeistä pureutuu tähän tematiikkaan. Gerbaudo ottaa tehtäväkseen selvittää, miten vuoden 2011 liikkeet mobilisoitiin, millaisissa tiloissa ne toimivat, ja mikä merkitys sosiaalisella medialla oli tapahtumien kehkeytymisessä. Gerbaudon tutkimuksen lähestymistapa on fenomenologinen ja kulttuurinen. Digitaalisen viestintäteknologian tehokkuuden ihastelemisen sijaan hän kiinnittää huomiota siihen, mitä aktivistit teknologian avulla konkreettisesti ja paikallisesti tekivät protestointitilojen luomiseksi ja haltuun ottamiseksi.

Erityisen kiinnostavaa teoksessa ovat aktivistien omat luonnehdinnat verkon sosiaalisen median merkityksestä protesteille. Aktivisteille sosiaalisen median keskeisin merkitys oli tavassa, jolla se teki kansalaisten julkiset kokoontumiset mahdollisiksi. Tässä mielessä Gerbaudo asettuu samalle kannalle kuin monet muut viimeaikaiset tutkimukset (esim. Hands 2011; Castells 2012; Juris 2012; Bennett & Segerberg 2013), joissa on analysoitu nykyisten ”vastarinnan politiikan verkostojen” tapaa yhdistellä virtuaalisia (*online*) ja fyysisiä (*offline*) toimintatiloja hybridimäiseksi tila-avaruudeksi (van Gelder ym. 2011; Gitlin 2012; Theocharis & García-Albacete 2012).

Omassa tulkinnassaan Gerbaudo hyödyntää erityisesti kansankokouksen koreogra-

fian (*choreography of assembly*) käsitettä. Protestiliikkeiden toimeenpanemat valtaukset ja julkisten tilojen haltuunotot olivat hänen mukaansa läpeensä medioituja ja koreografoituja. Etymologisesti koreografia viittaa kreikan kielen sanoihin tanssi ja kirjoittaminen. Gerbaudo käyttää käsitettä kuvaamaan (yleensä piiloon jäävää) tapaa, jolla pieni joukko ydinaktivisteja, esimerkiksi Facebook-sivujen ylläpitäjiä ja tviittaaajia, ”kirjoittaa liikettä”, toisin sanoen rakentaa liikkeelle sekä jaettua symbolista, merkitysten täyttämää tila-avaruutta että luo fyysisen näytännön, jolle kannattajat houkutellessaan kokoon tumaan yhteisen asian nimissä. Pelkkä informaation jakaminen vailla toimintaa virittäviä kannusteita ei Gerbaudon mukaan riitä. Tämä ajatus kiteytyy hyvin yhdessä teoksen valokuvista. Kuvassa aktivisti kantaa kylttiä, jossa todetaan: ”Democracy is not a spectator sport”. Gerbaudo päätelee myös uusien protestiliikkeiden tarvitsevan yhteisen identiteetin ja emotionaalisen kaikupohjan, jotta hajaantunut joukko potentiaalisia kannattajia saadaan tiivistymään subjektiksi, joka kykenee toimimaan yhtenäisesti ja kontrolloimaan omaa toimintaansa (Garrett 2006; Chadwick 2007; Juris 2012; Mercea 2012). Joistakin nettiaktivisteista muodostuu usein väistämättä muita vaikutusvaltaisempia ”pehmeitä johtajia”, jotka rakentavat vetoavia kertomuksia, herättelevät toisten suosiollisia emootioita ja houkuttelevat joukkoja kokoon tumaan. Gerbaudo muistuttaa, että joukkoprotestit eivät synny improvisoimalla ja tyystin ilman johtajia, vaikka nykyiset liikkeet toisin väittävätkin suorastaan romantisoidessaan liikkeiden hierarkiattomuutta, rakenteettomuutta ja johtajattomuutta.

Gerbaudo korostaa, kuinka sosiaalinen media on noussut päärooliin tällaisen koreografian kirjoittamisessa, siis julkisen tilan symbolisessa konstituomisessa siten, että se rohkaisee myöhemmin toiminnasta kiinnostuneiden yksilöiden fyysisistä yhteen tulemistä. Hän huomauttaa osuvasti, että vaikka protestiliikkeet toimivat myös verkossa, niiden houkuttavien elementtien eivät ole abstraktit nettikeskustelut vaan todelliset, elävät protestileirit,

kansankokoukset, mielenosoitukset, istumalakot ja marssit – erilaiset katujen politiikan variaatiot, joissa toimitaan mieluummin fyysisesti rinta rinnan kuin abstraktisti ”vertaisen kesken” (*peer to peer*). Tässä tulkinnassa internetin kommunikaatiolla ja sosiaalisella medialla on merkitystä vain siinä määrin kuin ne pystyvät tukemaan ja mobilisoimaan fyysistä kokoontumisia. Gerbaudo muistuttaa, että mikään viestintäväline ei voi koskaan yksinään ratkaista kollektiivisen toiminnan perusongelmaa eli sitä, miten saada mobilisoiduksi ja organisoiduksi kannattajia jonkin yhteisen tavoitteen ympärille.

Nykyisten protestiliikkeiden kannalta sitoutuminen johonkin tiettyyn julkiseen paikkaan muodostaa niille myös ongelman. Jos paikan hallinta menetetään, kuten valtausliikkeessä on monin paikoin tapahtunut, liike kadottaa symbolista voimaansa ja kykyään ylläpitää yhteistä identiteettiä. Protestiliikkeet ovat joutuneet jatkuvasti arvioimaan omaa toimintaansa ja luomaan nahkansa uudelleen välillä nopeastikin. Käytännössä niillä on ollut vain rajallinen kyky ylläpitää valtajulkisuuden mielenkiintoa ja julkista suosiota. Etenkin amerikkalaisella Occupy-liikkeellä on ollut vaikeuksia hallita julkisuuskuvansa.

Gerbaudon teos on mielenkiintoinen lisä yhteiskunnallisia liikkeitä käsittelevään uusimman aallon tutkimukseen. Runsaaseen haastattelu- ja muuhun empiriseen aineistoon pohjautuen Gerbaudo argumentoi vakuuttavasti, kuinka julkiset kokoontumiset ovat edelleen korvaamaton tapa toimia ja rakentaa protestiliikkeiden identiteettiä. Samalla hän onnistuu valottamaan verkon sosiaalisen median ja fyysisten kokoontumisten hybridisoitunutta yhteispeliä julkisten tilojen haltuun ottamisessa ja liikkeiden viestien näkyväksi tekemisessä. Aktivistien omat kuvaukset tällaisesta itse organisoituvasta mobilisoinnista (hankalasti kääntyvä *liquid activism* -käsite) ovat kirjan ehdotonta vahvuusalueita.

Sen sijaan Gerbaudo ei lähde pohtimaan julkisen näkymisen ja näyttämisen merkitystä ja sitä, kuinka kysymys julkisen tilan käytöistä ja käyttäjistä vallan silmien edessä

on aina hyvin herkkä ja historiallisesti latautunut. Kysymykset vallattuihin julkisiin tiloihin ladatuista symbolisista merkityksistä (Wall Street, rahavallan keskus ja symboli; Tahririn aukio, jolla egyptiläiset juhlivat autoritaarisen monarkian kukistumista 1952; Puerta del Sol, vuosisatojen ajan keskeinen madridilaisien kokoontumispaikka ja monien historiallisten tapahtumien näyttämö) jäävät käsittelemättä Gerbaudon keskittyessä historiaattoon nyt-hetkeä korostavaan esitystapaan. Yhteiskunnallisten liikkeiden tutkimuksessa tämä ”näköymisen ja näyttämisen politiikkaan” liittyvä teoreettinen sarka onkin vielä pitkälti kyntämättä.

Kirjallisuus

- Bennett, W. Lance & Segerberg, Alexandra (2013). *The logic of connective action: Digital media and the personalization of contentious politics*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Castells, Manuel (2012). *Networks of outrage and hope: Social movements in the internet age*. Cambridge, UK: Polity Press.
- Chadwick, Andrew (2007). Digital network repertoires and organisational hybridity. *Political Communication* 24, 283–301.
- Garrett, Kelly R. (2006). Protest in an information society. A review of literature on social movements and new ICTs. *Information, Communication & Society* 9: 2, 202–224.
- Gelder, Sarah van & Staff of YES Magazine (2011). *This changes everything. Occupy Wall Street and the 99% movement*. San Francisco, CA: Berrett-Koehler Publishers.
- Gitlin, Todd (2012). *Occupy nation: The roots, the spirit, and the promise of Occupy Wall Street*. New York, NY: It Books.
- Hands, Joss (2011). *@ is for activism: Dissent, resistance and rebellion in a digital culture*. London: Pluto Press.
- Juris, Jeffrey (2012). Reflections on #Occupy everywhere: Social media, public space, and emerging logic of aggregation. *American Ethnologist* 39: 2, 259–279.
- Mercea, Dan (2012). Digital prefigurative participation: The entwinement of online communication and offline participation in protest events. *New Media and Society* 14: 1, 151–167.

- Pasek, Josh; Romer, Eian & Romer, Daniel (2009). Realizing the social internet? Online social networking meets offline civic engagement. *Journal of Information Technology and Politics* 6: 3&4, 197–215.
- Theocharis, Yannis & García-Albacete, Gema (2012). Social media and political mobilisation: A Comparison of the Occupation movements in Spain, Greece and the US. Paper presented at the XXII IPSA World Congress of Political Science. Madrid, Spain, July 8–12, 2012.